

Verslag van de bijeenkomst 'Impact van immigratie' **op 19 juni 2025**

De afgelopen jaren verschenen twee publicaties over de kosten en baten van migratie: 'Grenzeloze verzorgingsstaat' (Jan van de Beek, Hans Roodenburg, Joop Hartog en Gerrit Kreffer) en 'Migratiemagneet Nederland' (Jan van de Beek). De academische wereld liet deze twee publicaties grotendeels links liggen. Zij zouden de verkeerde vragen stellen, door dubieuze financiers zijn bekostigd en niet onderworpen zijn aan peer review.

Delen van de politiek en daaropvolgend de beleidswereld omarmden deze publicaties daarentegen. Zo liet de voormalige minister van Asiel en Migratie, Marjolein Faber, eind vorig jaar weten dat ze het boek 'Migratiemagneet Nederland' altijd bij zich heeft en mocht Jan van de Beek, de auteur van dit boek en co-auteur van 'Grenzeloze verzorgingsstaat' aanschuiven bij de kabinetsformatie.

Mede op verzoek van een aantal wetenschappers organiseerde de WRR een bijeenkomst met als oogmerk een brug te slaan tussen de academische gemeenschap en het regeringsbeleid op de thematiek van beide studies. Het programma bestond uit twee delen: economische impact en maatschappelijke impact.

De bijeenkomst samengevat

Uit de bijeenkomst kwam naar voren dat de twee publicaties veel waardevolle informatie bevatten over de beladen onderwerpen immigratie en integratie. Dergelijke informatie is van belang om afwegingen op dit gebied te kunnen maken: wat is nodig en wat hebben we daarvoor over? De bevindingen zijn deels herkenbaar, maar zijn tegelijkertijd uitgevoerd met een smal perspectief: het economische aspect van de studies is kijkt namelijk uitsluitend naar de fiscale gevolgen. Daaruit blijkt dat de netto bijdrage aan de schatkist van alle immigranten tezamen negatief is; alleen voor immigranten met een hbo- of wo-opleiding is die bijdrage positief. Dit laatste geldt overigens ook voor personen met een Nederlandse achtergrond, ook voor hen geldt dat alleen de hoger opgeleiden een positieve bijdrage leveren aan de schatkist. De indirecte effecten van de werkzaamheden van praktisch opgeleiden op het verdienvermogen van degenen met een hbo- of wo-opleiding blijven buiten beeld. Dit pleit voor een bredere economische invalshoek. Ook de maatschappelijke analyse zou breder kunnen, met aanvullend oog voor de ontvangende

samenleving, de interactie tussen migrantengroepen en die samenleving, de arbeidsmarkt en de arrangementen van de verzorgingsstaat. In de huidige analyse zijn de oorzaken van de achterblijvende integratie van personen met een migratieachtergrond uitsluitend gerelateerd aan het individu, namelijk diens opleiding en culturele afstand. Daarmee ontbreekt in de analyse aandacht voor institutionele factoren en discriminatie, die eveneens een rol kunnen spelen. De conclusie van de bijeenkomst was dat hier aanknopingspunten liggen voor vervolgonderzoek.

Economische impact

Aanleiding voor de publicatie *Grenzeloze verzorgingsstaat* is de toenemende migratie en de vergrijzende bevolking, en de vraag of de Nederlandse samenleving dit alles wel aankan. Twee hoofdvragen staan centraal: Wat zijn de fiscale effecten van immigratie? En kan immigratie bijdragen aan verjonging van de bevolking? Buiten kijf staat dat belangrijke kennis is vergaard. Bovendien stellen de auteurs een belangrijk dilemma aan de kaak: kiezen we voor solidariteit naar binnen of naar buiten? De cruciale vraag daarbij is wat Nederland zich kan veroorloven, en wat het ervoor over heeft. Uit de discussie komen suggesties om de analyse te verbreden.

Kosten en baten van migratie

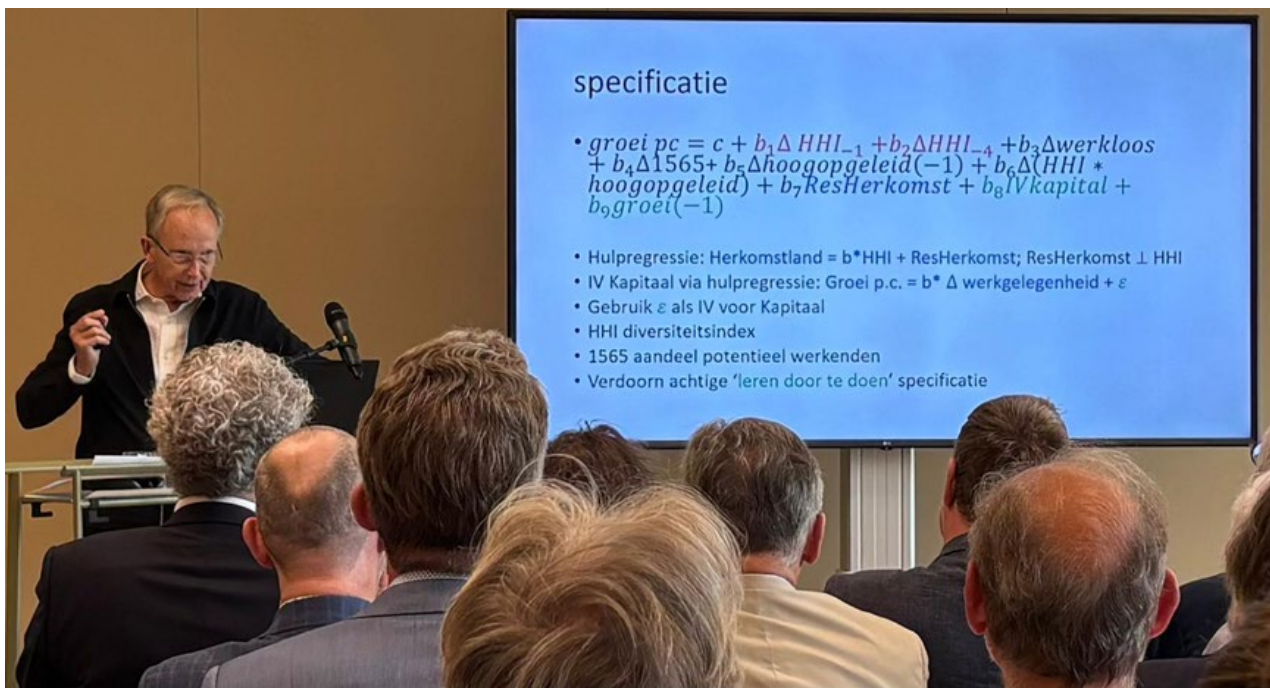
In het boek geven de auteurs een nauwkeurige berekening van de baten (belastingen) en de kosten (onderwijs, gezondheid, politie) van migranten voor de overheid. Deze berekeningen geven aan dat de netto bijdrage van alle tezamen migranten negatief is, en vergelijkbaar met de uitgaven aan bijvoorbeeld defensie en WW-uitkeringen. Gezins- en asielmigratie zijn daarbij de grootste kostenposten; arbeidsmigranten uit de westerse wereld (voornamelijk kennismigranten) leveren wel voordeel op voor de staatskas. Er zijn overigens grote verschillen in de kosten naar herkomstland; deze hangen samen met de culturele afstand.

De baten en kosten van immigratie werken ook door op de lange termijn. Uit de studie volgt dat kinderen de achterstand die ouders hebben, maar langzaam in halen. Dat heeft vooral te maken met opleiding. Wel zijn deze effecten kleiner als één van de ouders in Nederland geboren is.

Een bredere economische analyse is gewenst

Belangrijkste punt van kritiek is dat de analyse nog niet af is, waardoor de conclusies op een inhoudelijk smalle onderbouwing zijn gebaseerd. De analyse gaat immers alleen over de schatkist (fiscale analyse); een bredere economische analyse ontbreekt. Zo is de bijdrage die migranten aan de schatkist leveren, niet alleen direct maar ook indirect. Zo profiteert het bedrijfsleven aan alle kanten van migratie, zonder op te draaien voor de kosten ervan. Door ook de individuele negatieve en positieve externe effecten mee te nemen, zou het plaatje completer worden.

Een andere suggestie is om de mate van integratie en de netto bijdrage van migranten uit elkaar te trekken. Verder kan het beeld anders uitpakken als je kiest voor een dynamischer, longitudinale presentatie in plaats van de transversale dwarsdoorsnede uit het boek. Een andere optie is om onderscheid te maken naar begrotingshoofdstuk. Nu worden veel dingen op één hoop gegooid. Maar als de bevolking groeit door migratie, gaat de overheid in het algemeen nog niet meer geld uitgeven aan defensie of aan dijken e.d.

specificatie

$$\bullet \text{ groei pc} = c + b_1 \Delta \text{HHI}_{-1} + b_2 \Delta \text{HHI}_{-4} + b_3 \Delta \text{werkloos} + b_4 \Delta 1565 + b_5 \Delta \text{hoogopgeleid}(-1) + b_6 \Delta (\text{HHI} * \text{hoogopgeleid}) + b_7 \text{ResHerkomst} + b_8 \text{IVkapitaal} + b_9 \text{groet}(-1)$$

- Hulpregressie: Herkomstland = $b * \text{HHI} + \text{ResHerkomst}$; $\text{ResHerkomst} \perp \text{HHI}$
- IV Kapitaal via hulpregressie: Groei p.c. = $b * \Delta \text{werkgelegenheid} + \varepsilon$
- Gebruik ε als IV voor Kapitaal
- HHI diversiteitsindex
- 1565 aandeel potentieel werkenden
- Verdoorn achtige 'leren door te doen' specificatie

Gaat het om herkomst of opleiding?

Een suggestie voor dat bredere onderzoek is verder om aandacht te besteden aan de vraag of het bij de kosten voor de overheid niet eerder om een opleidingseffect gaat dan om herkomst. De uitsplitsing naar de netto bijdrage voor de staatskas voor de opleiding van Nederlanders correleert met die voor migranten met een vergelijkbare opleiding. De vraag over herkomst of opleiding is overigens ook relevant voor de communicatie. Willen we hier alleen goed opgeleide arbeidsmigranten (kenniswerkers) naartoe halen of juist laagopgeleide arbeidsmigranten die weinig bijdragen aan de staatskas? Dat dit een keuze is die we moeten maken, mist in het publieke debat over migratie. Als de overheid besluit dat Nederland laag opgeleide mensen uit het buitenland wil halen, moet ze dat duidelijk maken en daarbij vermelden dat die keuze geld kost.

Migratie is geen oplossing voor vergrijzing

De auteurs zien immigratie niet als oplossing voor de vergrijzing. Er zijn veel en steeds meer jonge immigranten nodig zijn om te compenseren voor die vergrijzing. Migratie schuift het probleem alleen door naar de toekomst. Het is de volgende generatie die dan opdraait voor de kosten daarvan.

Hoe te voorkomen dat migratie een toenemende druk zet op de financiën? Daarvoor zien de auteurs twee opties. Ten eerste, migratie inperken en het beleid alleen richten op het type

migranten dat hier wel of juist niet welkom is, en ten tweede de verzorgingsstaat hervormen. Zij bevelen een strengere regulering rond asiel- en gezinsmigratie aan.

Vergrijzing is een groot probleem, zeker omdat de arbeidsproductiviteit in Nederland al lang niet meer stijgt. Dat impliceert dat het binnenhalen van laaggeschoolde migranten de druk op de overheidsfinanciën zal verhogen in plaats verminderen. Om die druk te verminderen komt in de discussie een derde optie naar voren, namelijk het verhogen van de belastingdruk, om zo iedereen met de neus op de kosten te drukken. Een vraag die natuurlijk in het verlengde hiervan ligt, betreft de betalingsbereidheid. Deze is in Nederland naar verwachting niet hoog.

Kijk ook naar rol Europese Unie

Het besef dat de migratie niet kan doorgaan zoals de afgelopen decennia, is ook doorgedrongen in de EU. Het Europese migratiepact is potentieel zeer effectief en kan tot ander beleid leiden over waar asiel aan te vragen, opvang in de regio, snelle uitzetting van kansloze migratie en vooral een inzet op kennismigranten.

Maatschappelijke impact

Sprekend over de publicatie *Migratiemagneet Nederland*, is het belangrijk daarover discussie te voeren en kritisch-constructief naar de bevindingen te kijken. Tot nu toe is die discussie grotendeels via de sociale media verlopen. De aanwezigen hebben waardering voor de vele informatie die in het boek wordt samengebracht, al concentreert deze zich wel erg op de financiële (fiscale) pijler.

Integratieparadox

Het beeld dat uit de publicatie naar voren komt, is somber. Bijna alle migranten, ook van de tweede generatie, vormen een kostenpost voor de schatkist, vooral als gevolg van een laag opleidingsniveau en een grote culturele afstand. Bovendien lukt het niet met hun integratie. Kijken we echter met een andere, minder extreme, bril, dan ontstaat een positiever beeld van migratie en integratie. Zo is het aantal Turkse en Marokkaanse Nederlanders van de tweede generatie dat een havo- of vwo-opleiding volgt, fors toegenomen, evenals het aantal studenten met migratieachtergrond in mbo-4. Zorgelijk daarentegen is de moeizame integratie van de eerste generatie vluchtelingen, onder andere door een lage arbeidsparticipatie. Tegelijkertijd is er sprake van een integratieparadox: met name (beter geïntegreerde) Turkse en Marokkaanse Nederlanders

van de tweede generatie ervaren discriminatie en zijn somber over het maatschappelijke klimaat.

Meer aandacht nodig voor groepsdynamiek, institutionele factoren en uitsluiting

De conclusie in het boek dat integratiebeleid niet werkt en dat een rem moet worden gezet op migratie uit bepaalde landen, is vergaand maar gebaseerd op een beperkte (fiscale) analyse. Zo is er in de analyse geen aandacht voor dynamiek in de integratie van groepen. De oorzaken van de achterblijvende integratie zouden bij het individu liggen, namelijk in de opleiding en de culturele afstand. Aan institutionele factoren en discriminatie, die ook een rol spelen bij de achterblijvende integratie, wordt echter voorbijgegaan. Bovendien is er geen aandacht voor de interactie tussen groepsfactoren en de ontvangende samenleving, en de invloed daarvan op de integratie door in- en uitsluitingsprocessen.

Ook definitie en gebruik immigratie en integratie zijn beperkt

De integratie is in *Migratiemagneet Nederland* sterk gecorreleerd aan de netto bijdrage van een immigrant. Dat betekent dat een immigrant (of een van diens nakomelingen) is geïntegreerd als deze dezelfde netto bijdrage heeft als iemand met een autochtone Nederlandse achtergrond. Dat heeft gevolgen voor de analyse. Zo ontstaat bovendien het sombere beeld dat immigranten eigenlijk niet kunnen integreren.

Ga je echter uit van een bredere definitie van integratie, dan komt investeren in de samenleving centraal te staan. Cruciaal daarbij is dat mensen de taal leren, dat zij rechten en plichten (h)erkennen, zich ontwikkelen op werkgebied en elkaar ontmoeten.

Meer aandacht nodig voor de verzorgingsstaat

Migratie mag geen kostenpost zijn van de verzorgingsstaat, zo is de invalshoek van het boek. Maar, “It’s obvious you can’t have free migration and a welfare state”, aldus Milton Friedman. Als de kosten van de verzorgingsstaat een probleem zijn, is het goed om ook in deze hoek de oplossingen te zoeken. Kijk bijvoorbeeld naar de samenstelling van de verzorgingsstaat: wat zou activering op kunnen leveren? Wat betekent het als mensen de taal spreken en aan het werk gaan? Welke wijzigingen in de zorg en de sociale zekerheid zijn raadzaam?

Tot slot

Migratie is vooralsnog een structurele realiteit, die niet zal verdwijnen. Migratie gaat gepaard met kosten voor de schatkist en gevolgen voor de samenleving. Hoe dit in goede banen te leiden? Het denken daarover in Nederland staat stil. Radicale oplossingen, zoals een andere inrichting van de economie, lijken niet heel waarschijnlijk. Ook zal Nederland niet gauw afstand nemen van migratieverdragen. De speelruimte voor nationaal beleid is beperkt, maar een beleidsmatig richtgetal voor asielmigratie kan een mogelijkheid zijn. Dat de arbeidsmigratie, door de vergrijzing en een toenemende welvaart in het oosten van de EU, steeds meer van buiten de EU zal komen,

biedt bovendien mogelijkheden om selectief te zijn, en gericht in te zetten op het binnenhalen van bijvoorbeeld vakkrachten in tekortberoepen (verpleegkundigen en medium-skilled beroepen). Om daarbij ook de maatschappelijke kosten in rekening te brengen, is het de moeite waard om kennis te nemen van bijvoorbeeld de ‘mobility partnerships’ met herkomstlanden waar Duitsland en Oostenrijk aan werken.